

NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ

Múlt Jelen Jövő

Szerkesztette

LADOS MIHÁLY

Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács

Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség

Győr-Sopron, 2009

Második, javított kiadás.
Kézirat lezárva: 2009. július 10.

Lektorálta:

RECHNITZER JÁNOS

A kötet szerzői:

BAJ GABRIELLA IX.2.1., IX.5.1., IX.6.1. fejezet
CSIZMADIA ZOLTÁN IX.4.3. fejezet
DOBÓ ESZTER IX.5.3. fejezet
GROSZ ANDRÁS II.4.1., IV.1., IV.3–7., V. fejezet
HARDI TAMÁS II.1., III., IX.2.1–2. fejezet
KUNDI VIKTÓRIA IX.5.5., IX.6.1. fejezet
LADOS MIHÁLY I., II.2–3., IV.2.2–3., VI–VII., IX.4.3., IX.6.1. fejezet
NÁRAI MÁRTA VIII. fejezet
PATAKYNÉ BATHYÁNYI PIROSKA IX.3.3., IX.5.5., IX.6.1. fejezet
SMAHÓ MELINDA IX.1., IX.3.1–2. fejezet
SZABÓ IMRÉNÉ IX.5.1., IX.5.4., IX.6.2. fejezet
TILINGER ATTILA IX.2.3. fejezet
TÓTH HENRIETTA IX.4.1–2., IX.5.2., IX.6.1. fejezet
TÓTH PÉTER IX.5.5. fejezet

ISBN 978-963-06-7271-9

© Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács/
Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség 2009.
© Lados Mihály és szerzőtársai, 2009.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartott. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

VI. Tervezzük meg a régiót!

A Nyugat-dunántúli régió fejlesztési tervezése már az alakulás pillanatától megkezdődött. Hála az 1995-ben gondosan megtervezett osztrák–magyar Interreg-Phare CBC programnak, szinte a régió alakulásával egy időben – európai uniós támogatással – megkezdődött a régió hosszú távú fejlesztési koncepciójának elkészítése, amelyet azután egy napjainkig tartó folyamatos területi tervezési munka követett.

A koncepció nem volt előzmény nélküli, hiszen a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) kezdeményezésére már 1993-tól készültek regionális stratégiai tervezési mintaprojektek (*Hrubi 1997, Lados 2001*). Ezek sorába tartozik az 1995–1996-ban elkészült az Északnyugat-Dunántúl Fejlesztési Koncepciója is. A tervezési dokumentum területileg a jelenlegi Nyugat-dunántúli tervezési-statisztikai régiót és Veszprém megyét fedte le. A következőkben a régió egészét átfogó területfejlesztési dokumentumokról adunk egy keresztmetszetet.

6.1. A Nyugat-Dunántúl hosszú távú fejlesztési koncepciója (1998–2010)

A KTM 1995 januárjában megbízta az MTA Regionális Kutatások Központja Nyugat-magyarországi Tudományos Intézetét (NYUTI), hogy dolgozza ki az Északnyugat-Dunántúl négy megyéjére (Győr-Moson-Sopron, Vas, Veszprém és Zala megye), mint együttes régióknak tekinthető térségre¹⁹ az egységesen értelmezhető területfejlesztési koncepció (*Lados 1997*). Ennek a területi összetételnek volt egy olyan motivációja, hogy az 1995–1999 közötti időszak magyar–osztrák Phare CBC megyei közé bevonva Veszprém megyét, esetleg ez a megye is mint egy NUTS 2 szintű régió része, kedvezményezettjévé válhat ennek a közösségi kezdeményezésnek.

A koncepció azt a *missziót* vázolta az Északnyugat-Dunántúl számára, hogy mint a modernizációra határozottabban érett térség, az együttműködéssel mutasson fel új megoldásokat a területi folyamatok alakításában. Ehhez biztosítsa a megindult gazdasági növekedés fenntarthatóságának feltételeit, növelje a régió belső kohézióját, teremtsen meg a megyehatárok mentén kialakult hátrányos helyzetű mikrotérségek felzárkózásának feltételeit, és törekedjen a környezeti potenciálban rejlő adottságok minél szélesebb hasznosítására, s ezáltal a fenntartható fejlődés elvének és gyakorlatainak területfejlesztési érvényesítésére.

¹⁹ A program előkészítő szakaszában (1995. január–március), mind a megbízó (KTM), mind az érintett megyék képviselői egyetértettek a koncepció által lehatárolt célterülettel. Az 1996. október–november folyamán – az Országos Területfejlesztési Koncepciónak (OTK) az egyes megyei területfejlesztési tanácsoknál megrendezett megvitatása, valamint a megyei önkormányzati elnökök személyes konzultációja során egyaránt – szóba került a régiószervezés kérdése. Az érdekelt megyék szorgalmazzák, hogy az OTK-ba egy ebből a négy megyéből képződő régió is kerüljön be a javasolt régió felosztási javaslat mellé. 1997-ben azonban Veszprém megye nélkül alakult meg a Nyugat-dunántúli RFT, az OTK-t 1998-ban fogadta el a Parlament, amelyben tervezési-statisztikai régióként a Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyét magában foglaló Nyugat-dunántúli régió rögzült.

A fenti stratégiai célok megvalósítását négy prioritásba sűrítette a koncepció:

1. *A gazdasági bázis innovációs miliőjének kialakítása:* gazdasági infrastruktúra fejlesztése, szellemi erőforrások erősítése
2. *A multi- és intraregionális kohézió erősítése:* országhatár menti együttműködések, régióépítés
3. *A belső perifériák aktivizálása:* kistérség-fejlesztési programok preferálása, intraregionális közlekedési kapcsolatok erősítése, települési infrastruktúra fejlesztése
4. *A környezeti potenciál megóvása:* környezeti károk felszámolása és mérséklése, ökopotenciál fölmérése

A prioritások speciális céljait 15 intézkedésen keresztül kívánta megvalósítani a koncepció. Az egyes intézkedéseket az Északnyugat-Dunántúl differenciált területi sajátosságaiból fakadóan kistérségi szinten csoportosított beavatkozási területekhez kötötte. A koncepció tudatosan vállalta, hogy az *innováció-orientált* és az endogén *erőforrásokra támaszkodó területfejlesztési politikára* építi a térség fejlesztési stratégiáját.

A koncepció tudatosította azt is, hogy bizonyos akciók csak nemzeti szinten kezelhetők. A koncepció három országos kompetenciába tartozó, a térség számára kiemelkedő fontosságú témakörre tett javaslatot:

1. Bécs–Pozsony–Győr–Sopron/Felső-Pannónia potenciális eurorégió intézményi kereteinek kialakítása: A fejlesztési stratégia súlyponti eleme volt, hogy minél előbb intézményesüljön az egyre látványosabban formálódó Bécs–Pozsony–Győr–Sopron együttműködési övezet. Ebben az időszakban a térség kompetenciáját jelentősen meghaladta egy multiregionális szintű együttműködésnek a szervezése, az ahhoz szükséges jogi és egyéb feltételek alakítása.
2. Kiemelt közlekedési rendszerek fejlesztésében való aktív szerepvállalás: A régióban a helyi-térségi szereplők együttműködésével megindult a vízi és a légi közlekedés regionális bázisainak (Gönyű, Pér, Sármellék) kiépítése. Ezek a létesítmények tekintettel a jelentős térségszervező funkcióikra, illetve a magas beruházási költségekre csak kormányzati támogatások mellett valósíthatók meg. Hasonlóan nem területi kompetencia volt a nemzetközi érintkezést, s ezzel a dinamikus fejlődő határ menti kapcsolatokat szolgáló új határátkelőhelyek létesítése, illetve a meglévők korszerűsítése, fogadó-képességének növelése.
3. Környezeti potenciál megóvása: A régió környezete számos tényezőt tekintve fokozottan veszélyeztetett. A főbb akcióterületek – Balaton, Szigetköz – problémáinak kezelése túlnőnek a régió-, sőt az országhatáron is.

A feladat egy olyan mintakoncepció elkészítése volt, amelynek metodikáját a későbbi megyei és regionális stratégiáinak készítésénél alkalmazhatják. Számos olyan elemet tartalmazott ez a koncepció, amelyet a korábbi hasonló hazai munkák még nem (*Lados* 2001):

- Pontosan definiálta a helyzetfeltáró szakasz vizsgálati területeit, gondosan *szétválasztva a külső és a belső környezet értékelését.*
- A külső környezet elemzésében a *versenyképesség* vizsgálatára helyezte a hangsúlyt. A külső környezet értékelése többretegű volt: először összevetette a régió főbb társadalmi-gazdasági mutatóit az EU-átlaggal, majd elhelyezte a régiót az országos folyamatokban.
- A belső adottságok vizsgálatánál a hagyományos ágazati elemeket – humán erőforrások, gazdasági bázis, infrastruktúra és a kilencvenes évek első felétől a környezet – kiegészítette az évtized elején elindult olyan *társadalmi innovációk bemutatása*, mint a civil társadalom kezdeményezései vagy a kistérségi fejlesztési szövetségek.
- A helyzetelemzést összegző SWOT-analízist nem követte azonnal a jövőkép és a koncepció kifejtése, hanem a nemzetközi regionális kutatói irodalomban a kilencvenes évek első felétől terjedő ún. *forogatókönyv-elemzési technika* alkalmazásával különböző *fejlődési utakat* vázoltak a tervezők.
- Szinte *programozási szintig előkészítve* fogalmazta meg az egyes intézkedéseket: a probléma és a szükségletek bemutatásától, az intézkedés leírásán keresztül a megvalósítás javasolt menedzsment-szervezetének, lehetséges forrásainak és a kapcsolódó tervezési munkák meghatározásáig.
- Már a koncepció megvalósíthatóságára is gondolva elemzés készült *a területfejlesztési szereplők erőforrás-kapacitásairól.*

A progresszív metodika nem csupán a kezdeményező KTM²⁰, de a folyamatba bevont megyék tetszését is elnyerte. Így a KTM mintarégiós koncepció megfogalmazására vonatkozó megbízása mellé csatlakozott Győr-Moson-Sopron, Vas és Veszprém megye önkormányzata is, saját megyéik fejlesztési koncepciójának elkészítésével. A kibővülő források, a párhuzamosan folyó tervezés tette lehetővé, hogy az egyes koncepciók széles szakértői kör bevonásával, és többszintű empirikus felmérésekkel megalapozottan, ugyanakkor egységes metodika szerint készüljenek. Ez biztosította a mintarégió és a megyék koncepcióinak az összhangját, kohézióját is.

6.2. Magyarország nyugati határ menti régiójának komplex területfejlesztési koncepciója (1998–2013)

Az uniós forrásból finanszírozott terv gazdag háttéranyagra támaszkodhatott, hiszen a koncepciókészítés időszakában már a régiót alkotó megyék mindegyike és a régió számos kistérsége is kidolgozta saját területfejlesztési koncepcióját. A tervezési munka 1997-ben indult és 1998 végén zárult.²¹

A koncepció – a korábbi négymegyes koncepcióhoz hasonlóan – három forogatókönyvet vázolt a régió következő másfél évtizedes időszakára:

²⁰ Gyakorlatilag a mintakoncepcióban kialakított módszertan épült be a területfejlesztési koncepciók készítésének nemzeti szintű szabályozásába: A területfejlesztési koncepciók, programok és rendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 18/1998. (VI.25.) sz. KTM rendelet.

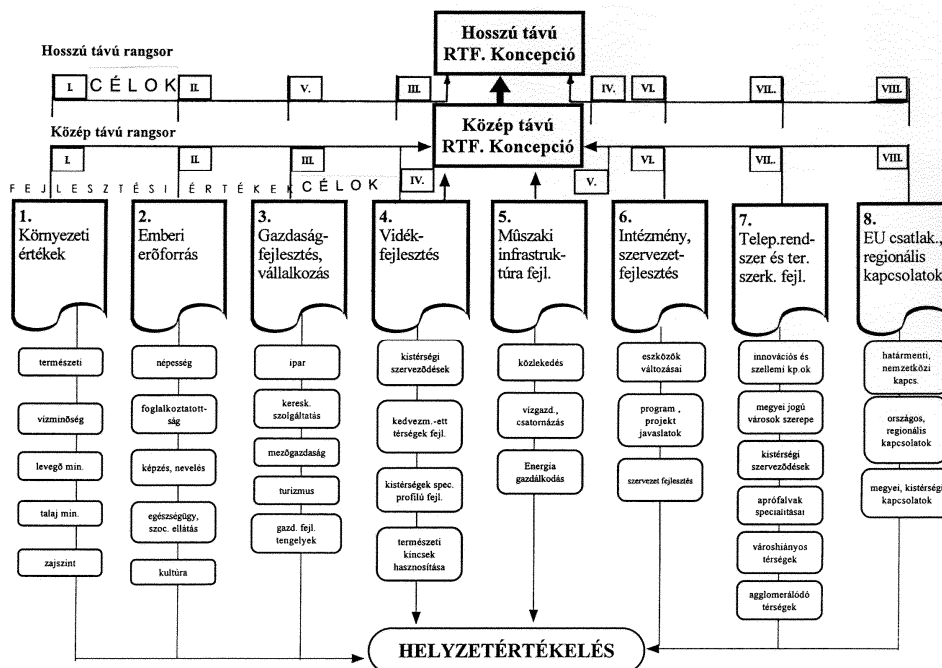
²¹ A dokumentumot a Tanács a 3/1998. (X. 1.) RFT számú Határozatával fogadta el.

- polarizált fejlődés (a területi egyenlőtlenségek növekedése),
- területi különbségek stabilizálódása (közepesen koncentrált fejlődés),
- kiegyensúlyozott fejlődés (területi kiegyenlítődé)

A Tanács a „*kiegyensúlyozásra törekvő fejlődés*” (a területi kiegyenlítődé) és környezetkímélő gazdasági struktúraváltás változatának megvalósítását választotta, a meglévő értékek és eredmények minőségi fejlesztésével, ill. a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányosabb térségek felemelésével. Ez a változat a leginkább *optimista*, mind a szellemi, mind a gazdasági erőforrások fejlesztése és kihasználhatósága kérdéseiben. Feltételezi a vállalkozások, a tőkebefektetések és a környezetbarát gazdálkodás területileg egyensúlyos fejlesztésének megvalósíthatóságát az 1998–2013 közötti időszak alatt.

A megcélzott fejlődési változat mentén a főbb ágazati hangsúlyok – gazdasági infrastruktúra, vidékfejlesztés, turizmus, közlekedés, oktatás-képzés – mellett, a négy megyés regionális koncepcióhoz képest sokkal hangsúlyosabban jelenik meg a határmenti és az interregionális együttműködés ebben a jövőképben. Ez a megközelítés azt is feltételezi, hogy a régió által megcélzott társadalmi-gazdasági *fejlődés mértékét, változatait* és eredményességét erőteljesen *befolyásolhatja* a szomszédos országokkal való kapcsolatának kedvező vagy kedvezőtlen alakulása. (*Magyarország nyugati határ menti... 1998*)

19. ábra A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési koncepcióját alkotó főbb értékek és fejlesztési célok

Forrás: Magyarország nyugati határ menti..., 1998. 17. o.

A koncepció 8 stratégiai célt fogalmazott meg, és meghatározta azok közép-, illetve hosszú távú fontossági sorrendjét, rangsorát. (19. ábra). Középtávon az általánosan elsődleges értékek elérése érdekében felállított célokat (a természeti-környezeti értékek, emberi erőforrás fejlesztéseket) követően az *elmaradott térségek* – a vidék – és a *gazdaság fejlesztése* (ezen belül az egyes alágazatainak – ipar, feldolgozóipar, mező- és erdőgazdaság) és azt ellátó *műszaki infrastruktúra-rendszerek fejlesztése a legfontosabb*, mint *menyiségi* hiánypótlás.

Hosszú távon a rangsort már a *minőségi fejlesztések* feladatai adják, így a terület-szerkezeti értékfejlesztés, a természeti kincsek – a termőföld –, a hévíz feltárások és egyéb megújuló energiahordozói hasznosítások, a településrendszer kiegyenlítő fejlesztései a fontosabbak a távlati jövőkép prognózis megvalósításának időlépcsőiben.

6.3. A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési programja (2000–2006)

A koncepció elfogadását követően, szintén uniós finanszírozással, brit szakértők vezetésével megkezdődött a középtávú célok megvalósítását tartalmazó, az EU hét-éves programciklusához igazodó középtávú terv, a regionális területfejlesztési program kidolgozása. Az 1999 áprilisában elindított projekt megvalósításának határideje 2000. április 30. volt. A térségi szereplők által igényelt konzultációk, valamint kötelező egyeztetési eljárás lefolytatása egy évvel meghosszabbították a projekt átfutási idejét. Így az eredmény egy széles konszenzussal elfogadott fejlesztési dokumentum lett, amelyet a régió területfejlesztési szereplőinek többsége a magáénak érezhetett.²²

A program a régió jövőképét a következőképpen fogalmazta meg:

„Magasan képzett munkaerő biztosításával és az innováció fejlesztésével a Nyugat-Dunántúl az Európai Unió szintjén versenyképes régióvá válik, növeli a régióban élők életminőségét, megőrzi környezete állapotát, csökkenti a régió belüli egyenlőtlenségeket és erősíti a régió kohézióját, mindezekkel segítve a régiótudat kialakulását is.”

A koncepció középtávra megfogalmazott céljai visszaköszönek a programban, ugyanakkor a koncepcióhoz képest a stratégiai cél konkrétabbá, plasztikusabbá vált (európai mércével is versenyképes régió), a jövőkép egy koherensebb, egymásra épülő rendszert alkot, hiszen a program a versenyképességet meghatározó pillérekre, a régió innovációs képességének és humán erőforrás-kapacitásának növelésére fókuszál. Ezek fejlesztése sem nélkülözheti azonban azon alapokat, amelyek a régióban élők számára a környezeti értékeinek megővését és életminőségének emelését, valamint a régió elmaradottabb térségei leszakadásának mérsékelését biztosítja. (20. ábra)

A jövőkép elérését a program négy prioritás mentén, 14 intézkedésen keresztül kívánta megvalósítani. (21. ábra) Az egyes prioritások általános jellemzői a következők:

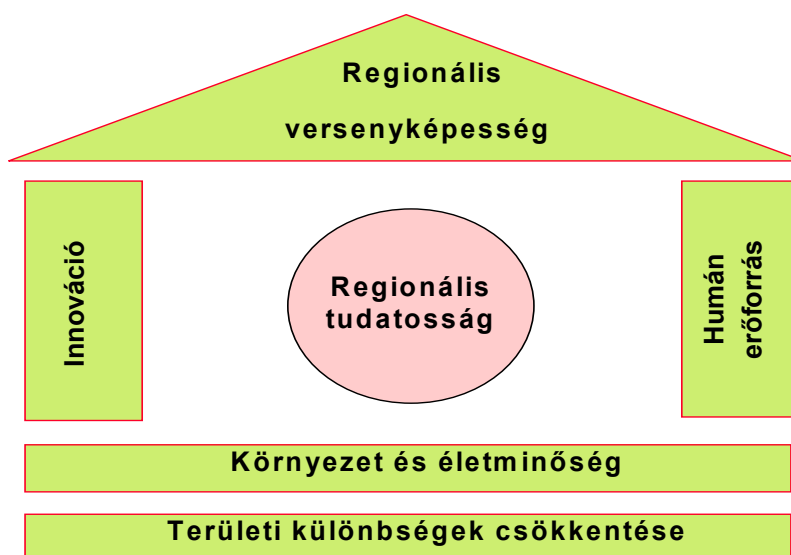
1. *Humán erőforrás-fejlesztés*: segíti a gazdaság versenyképességének erősítését és a regionális identitás és a régió belüli társadalmi-gazdasági kohézió kialakítását. A 'Humán erőforrás-fejlesztés' prioritás főbb elemei – a közösségi innovációk megjelenésének és terjedésének elősegítése, az emberi erőforrás fejlesztése, az esélyegyenlőség biztosítása, valamint a kutatás-fejlesztési és

²² A dokumentumot a Tanács a 2 / 2001. (III. 14.) NYDRFT határozatával fogadta el.

a felsőoktatási kapacitás növelése – nagymértékben hozzájárulhatnak a regionális versenyképesség növeléséhez és a társadalmi-gazdasági kohézió kialakításához. Az egyes intézkedések hozzájárulnak a diplomás foglalkoztatottak arányának, ezáltal a régió lakossága általános képzettségi szintjének a növeléséhez. Ez alapot teremt a kutatás-fejlesztési kapacitások megfelelő növeléséhez, ezáltal a dinamikus gazdasági fejlődés fennmaradásához.

2. *Vállalkozás és technológiai innováció:* segíti a gazdaság versenyképességének erősítését. A beszállítói, alvállalkozói kapcsolatok erősítése és a vállalkozások versenyképességének növelése érdekében a 'Vállalkozás és technológiai innováció' prioritás alapvető szerepe egy széles körű tanácsadói és képzési hálózat kiépítése, a vállalkozókat és a technológiai innovációt segítő infrastruktúra fejlesztése, valamint egy innovatív kezdeményezéseket támogató befektetési alap létrehozása. Az intézkedés hozzájárul a régióban megtelepedett külföldi nagyvállalatokhoz szervesen kapcsolódó innovatív és dinamikus kis- és középvállalkozói szektor létrehozásához, illetve megerősítéséhez. A régió a prioritás keretében nagy hangsúlyt fektet a meglévő, ám jelenleg csak részben hasznosított turisztikai potenciál fejlesztésére. Ezen turisztikai potenciál fejlesztése, valamint a vállalkozásfejlesztés és a technológiai innováció támogatása a regionális versenyképesség növelésének legfőbb pillérévé válhat.
3. *Régióépítés:* segíti az életminőség javítását és az EU-életszínvonal közelítését, valamint a környezetvédelem és fenntarthatóság elveinek biztosítását (integrált vidékfejlesztés), a regionális identitás és régióon belüli társadalmi-gazdasági kohézió kialakítását (közlekedési infrastruktúra fejlesztése, intelligens régió program), valamint az európai integrációra történő felkészülést és az integrációt (határ menti együttműködések). A 'Régióépítés' prioritásának megvalósítása során tehát a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a vidékfejlesztés, valamint a területfejlesztés helyi/kistérségi intézményrendszerének kiépítése képezik a legfőbb feladatokat. A régió észak–déli hosszanti elhelyezkedéséhez igazodó közlekedési tengelyvonal fejlesztése a belső kohézió kialakításának kiemelt eleme. Mindezt kiegészíti a régió kapcsolatrendszerének fejlesztése a régióhatáron átnyúló együttműködési lehetőségek további bővítésével.
4. *Életminőség javítása:* segíti az életminőség javítása és az EU-életszínvonal közelítése (egészségügyi és szociális program), a környezetvédelem és fenntarthatóság (környezetgazdálkodási program), a regionális identitás és régióon belüli társadalmi-gazdasági kohézió kialakítása (örökségvédelem) stratégiai célok megvalósítását. Az 'Életminőség javítása' prioritás keretében megvalósuló intézkedések hozzájárulnak a régió egyes térségeinek a csatornázottság, hulladékkezelés, az ár- és belvízvédelem területén meglévő elmaradottságának csökkentéséhez. További intézkedések szolgálnak a Nyugat-Dunántúl gazdag kulturális hagyományainak, történeti-építészeti értékeinek megóvására, melyek segítenek erősíteni a régió egyediségét, a regionális identitást.

20. ábra A Nyugat-dunántúli régió jövőképe

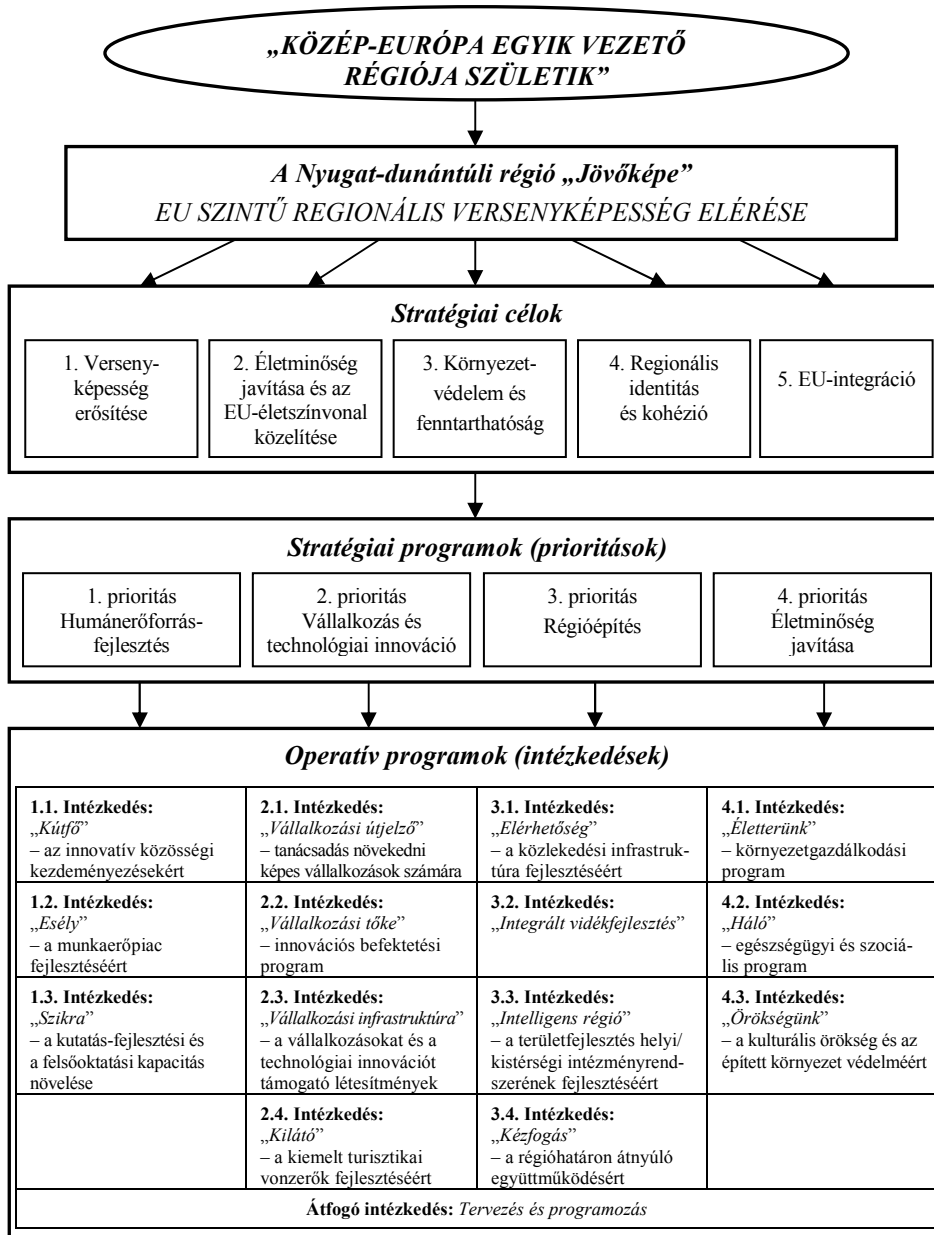

Forrás: A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési..., 2001. XI. o.

A programdokumentum helyzetértékelő szakaszában szereplő újítás volt az uniós területfejlesztési dokumentumokban alkalmazandó, az előző időszak döntéseire vonatkozó értékelés elkészítése. A régió szintjén az 1998–2000 között rendelkezésre álló források csak a régió jövőjét megalapozó tervezési dokumentumok elkészítésére, illetve kisebb léptékű szervezeti fejlesztésre voltak elegendők. Ennek tükrében az elemzés inkább a régiót alkotó megyék számára 1996–2000 között rendelkezésre álló területfejlesztési források felhasználását vette célba. Fő konklúzióként megállapítható, hogy az évtized közepén készült megyei koncepciók intézkedései csak kis mértékben tükrözödtek vissza a támogatások felhasználásában. Azok döntően infrastrukturális és gazdaságfejlesztési célokat szolgáltak. Ennek oka a felhasználható források központi szabályozása, amely nem törekedett a megyei koncepciók célrendszerének számbavételére a felhasználási célok kijelölésénél. A sok megyei koncepcióban kulcselemnek tekintett humánerőforrás-fejlesztést csupán a decentralizált TFC 2001. évi szabályozása tette lehetővé.

A Nyugat-dunántúli területfejlesztési program is több szakmai újdonságot tartalmazott (Lados 2001). A legfontosabb ezek közül a program szerkezetének olyan megformálása, amely összhangban volt a területfejlesztési programok készítésének mind a hazai szabályozásával, mind az EU Strukturális Alapok tervezésére vonatkozó irányelveivel. Ez utóbbi azért vált hangsúlyossá ebben a programban, mert az deklarálta a régió 2000–2006 közötti időszakra szóló fejlesztési dokumentumaként készült, bízva abban, hogy még a programcikluson belül megtörténik Magyarország uniós csatlakozása. Ebben az esetben figyelemmel kellett lenni arra, hogy a Strukturális Alapokra vonatkozó szabályok úgy érvényesüljenek a programban, hogy azok teljesítsék a csatlakozást követően a régió regionális operatív programjával szemben támasztott követelményeket is.

21. ábra A Nyugat-dunántúli területfejlesztési program cél- és intézkedésrendszere 2000–2006

Szerkesztette: Lados, 2001.

Végül a Nyugat-dunántúli területfejlesztési program az első olyan *hazai* regionális tervezési dokumentum, amely alkalmazta az ex-ante értékelést²³ a programdokumentum végső megfogalmazásakor.

6.4. Partnerség 2007–2013 programrendszer

Az NYDRFT 2005 májusában döntött arról, hogy az országban egyedüliként a régió, illetve a három megye, valamint a nagyvárosok terveit egymással összehangoltan, egy megbízás keretében készíti el. A *'Partnerség 2007–2013'* program eredeti szándékai szerint a Nyugat-dunántúli régió 2007–2013 közötti időszakra szóló, alulról – a kistérségek, a nagyvárosi térségek és a megyék fejlesztési elképzeléseire – építkező NYDOP elkészítését szolgálta. A terv elkészítésére kiírt pályázati procedúra elhúzódása miatt egy a NYDOP kompetenciáját meghaladó tervrendszer készítése kezdődött meg 2006. év elején.

Az összesen 22 önálló dokumentumot tartalmazó csomag csúcán a Nyugat-dunántúli régió 2007–2013 közötti időszakra szóló átfogó fejlesztési programja helyezkedik el. Ez annyival több a NYDOP-nál, hogy célrendszere tartalmazza azokat a régióon belül megvalósítható fejlesztési lehetőségeket is, amelyeket nem a NYDOP, hanem a különböző ágazati OP-ok finanszíroznak. A programrendszert az alábbi dokumentumok alkotják:

- a) Helyzetelemzések (4 db): 1 db regionális és 3 db megyei;
- b) A 2020-ig előrettekintő hosszú távú területfejlesztési koncepciók (9 db): 1 db regionális, 3 db megyei, 5 nagyváros és térsége;
- c) A 2007-2013 közötti időszakra szóló átfogó területfejlesztési programok (9 db): 1 db regionális, 3 db megyei, 5 nagyváros és térsége.²⁴

Az egyes tertípusok és a tervezés különböző területi szintjei közötti összhangot az egységes tervezési metodika, míg a tervek egymásra épülését és átjárhatóságát a tervezői konzorciumon belül kialakított felelősségi rendszer biztosította. Mindegyik területi szintű – megyei, nagyvárosi térségi – tervnek volt önálló vezetője, de a tervezés folyamatában horizontálisan, ágazatonként – gazdaság, oktatás-képzés, közlekedés stb. – is voltak témafelelősök. Az egész rendszert a konzorcium vezetője koordinálta, aki a régió szintű dokumentumok elkészítéséért, illetve a párhuzamosan folyó NYDOP tervezéssel való összhangért is felelt.

²³ A Strukturális Alapok szabályozása előírja az ex-ante – vagyis előzetes – értékelés elvégzését tervek, operatív programok és program-kiegészítő dokumentumok szintjén. Az ex-ante értékelés általános célja a stratégiai dokumentum alkalmasságának, relevanciájának, megvalósíthatóságának és belső koherenciájának vizsgálata és biztosítása. Az ex-ante értékelés a tervezési folyamat elején kezdődik és folyamatosan nyomon követi és értékeli a tervezés folyamatát. Az ex-ante értékelés megállapításait integrálni kell a készülő tervdokumentumba.

²⁴ A „Partnerség 2007–2013” projekt nem foglalkozott a kistérségi szintű tervezéssel, mivel 2005 folyamán – a 2. Pályázat Előkészítő Alap (PEA2) finanszírozásával – a „*Tematikusan és kistérségi alapon integrált kulcsprogramok előkészítése*” c. projekt keretében a régió valamennyi kistérségére egy integrált projektsomag készült a 2007–2013-as időszakra. (www.westpa.hu) Természetesen ezeket a kistérségi fejlesztési dokumentumokat is figyelembe vették a tervezők a „Partnerség 2007–2013” tervrendszer kidolgozása során.

6.4.1. Nyugat-dunántúli régió koncepciójának célrendszere (2007–2020)

A megújított 2020-ig előtekintő koncepció újrafogalmazta a Nyugat-dunántúli régió jövőképét:

„Nyugat-Dunántúl az élénk helyi és nemzetközi együttműködési hálózatok régiója, amely európai dinamikus gazdasági, közlekedési, tudás és kommunikációs tengelyek aktív formálójaként, az ember és környezete kiegyensúlyozott kapcsolatára építve Magyarország – gazdaságilag, szervezetileg és kulturálisan is megújulni képes – zöld jövőregiójává válik.”

A környezet, a környezeti tudatosság már az 1998-as koncepcióban és a 2000–2006-os területfejlesztési programban is hangsúlyos elem volt a régió jövőképében. A korábbi programban megfogalmazott jövőképhez képest érzékletes a fókusz változása. Ezúttal nem a (közép-) európai szinten versenyképes régió formálása van a célkeresztben, hanem a zöld régióvá válás. A fenntartható fejlődés általánosan használt szlogenjén túl talán két lényeges tényezőre vezethető vissza a Nyugat-Dunántúlnak a hazai régióknál hangsúlyozottabb környezet-orientáltsága.

Egyfelől van egy erős *szomszédsági hatás*, hiszen a szomszédos osztrák tartományok az elmúlt egy-másfél évtizedben sokat és hatékonyan tettek a környezettudatos rendszerek fejlesztéséért, különösen a megújuló energiák alkalmazásában. A határ mentén élők a gyakori átjárás következtében ezeket közvetlenül tapasztalják. A hatás átszűrődése pedig különösen érzékletes és mérhető a nagyszámú, az osztrák–magyar határ menti programok támogatásával megvalósult projekteken és az egyre intenzívebbé váló kétoldalú kapcsolatokon keresztül.

A másik lényeges elem a környezet és természetvédelem területén a hazai régióknál *kiterjedtebb és erősebb civil szféra*, amely regionális szintű *Környezeti Fórumot* hozott létre, amelyen keresztül aktív részese, formálója a nyugat-dunántúli regionális politikai folyamatoknak.

A koncepció három főbb, mérhető célkitűzést fogalmazott meg a jövőkép elérése érdekében:

- *Létrejön az észak-déli gazdasági, innovációs és közlekedési tengely a régió belső gazdasági kapcsolatainak erősítéséért és kohéziójáért* – Győr és Nagykánizsa közötti elérési idő 40%-kal csökken, a régióon belüli gazdasági együttműködések száma 20%-kal nő.
- *A Közép-Európai gazdasági tér újrafarmálásában a régió kezdeményező szerepet lát el* – Az innovációs és kutatási kapacitások 30%-kal növekednek. A rekreációs lehetőségek európai szinten ismertté és versenyképessé válnak. A '90-es évek mennyiségi fejlődése után a gazdaság minőségi megújulása jellemzi Nyugat-Dunántúlt.
- *A régió legfejlettebb 10 és legelmaradottabb 10 kistérsége közötti fejlettségi különbségek nem növekednek* – Belső térségi erőforrások mozgósítása.

A koncepció, az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) hosszú távú fejlesztési irányai alapján határozta meg a régió fő fejlesztési irányait. Az OTK-hoz képest a

társadalmi dimenzió jelenik meg új elemként. Az egyes fejlesztési irányok ugyanakkor eltérő területi szinteken, beavatkozási területeken is értelmezhetők. (22. ábra).

22. ábra A Nyugat-dunántúli régió koncepciójának fő fejlesztési irányai és beavatkozási területei

Forrás: Nyugat-dunántúli régió koncepciójának célrendszere, 2006. 14. o.

6.4.2. Nyugat-dunántúli régió regionális átfogó programja 2007–2013²⁵

A dokumentum a hosszú távú célok közül az alábbiak megvalósítására koncentrálnak középtávon, a 2007–2013 közötti programidőszakban. (Zárójelben a célok megvalósítását segítő operatív programok kerültek megnevezésre)²⁶:

- Szakképzés, felnőttképzés, felsőoktatás hatékonyságának javítása, a Magyarországon működő legjobb szakképzési, felnőttképzési rendszer kialakítása; (Társadalmi Megújulás OP, Társadalmi Infrastruktúra OP)
- Észak-déli közlekedési tengely megépítése, ezen belül is a kamionforgalommal legterheltebb, illetve a legtöbb lakott település által érintett közlekedési szakaszokon gyorsforgalmi út megépítése; (Közlekedési OP)
- Megújuló energiaforrások minél szélesebb körben történő fenntartható hasznosítása; (Környezetvédelmi és Energetikai OP)
- Működő klaszter programok folytatása, hatékonyságuk javítása, és új klaszterprogramok indítása a koncepcióban jelzett szakterületeken; (Regionális OP)

²⁵ A Tanács a 2006. december 20-i szombathelyi ülésén az 50 / 2006 (XII. 20.) NYDRFT határozatával fogadta el a koncepciót és az átfogó programot.

²⁶ Nyugat-dunántúli régió helyzetelemzésének, koncepciójának, programjának összefoglalása, 2006. 24. o.

- Fejletlenebb kistérségek felzárkóztatása, aprófalvak elnéptelenedésének megakadályozása infrastrukturális fejlesztésekkel, munkahelyteremtést ösztönző támogatásokkal; (Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Program)
- Kkv-k fejlesztését segítő rugalmas pénzügyi támogatási és tanácsadási rendszer sikeres működtetése, valamint innováció-transzfer szolgáltatások biztosítása; (Gazdaságfejlesztési OP)
- Humán közszolgáltatások kistérségi alapú szervezése a magasabb minőségű szolgáltatások nyújtása és az intézmények működtetésének fenntarthatósága érdekében; (Regionális OP)
- Nagyvárosok gazdasági specializációjának, együttműködésének az elősegítése, annak érdekében, hogy a régió egésze számára jelentsen fejlesztésük versenyelőnyt – különös tekintettel Győr Autopolis pólus programjának megvalósítására (Gazdaságfejlesztési OP és Regionális OP)
- Környezetvédelmi infrastruktúra kiépítésének folytatása, nagy hálózati rendszerek teljessé tétele, valamint a kistélepüléseken egyedi a szennyvízkezelési beruházások elindítása; (Környezetvédelmi és energetikai OP és Regionális OP)

A regionális átfogó program szerkezete követi a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (Új Magyarország Fejlesztési Terv) szerkezetét, tartalmi vonatkozásait a jobb átláthatóság (finanszírozási háttér) érdekében. Így a fentiekben bemutatott összetett célrendszer 7 prioritás 30 intézkedésén keresztül kívánja megvalósítani a Nyugat-dunántúli program. (4. melléklet) Ennek finanszírozási háttérét a következő fejezet mutatja be.

Az átfogó programnak az NFT-hez történő igazítása kis zavart okozott a koncepció és az átfogó program egymásra építésében. A tervezők ezt úgy hidalták át, hogy a program megjeleníti, hogy az egyes középtávú programprioritások, mely koncepcionális célok elérését, mekkora intenzitással segítik. (18. táblázat)

18. táblázat A Nyugat-dunántúli régió regionális átfogó program koncepcionális céljainak és programprioritásainak összhangja

Programprioritások	Gazdaság	Emberi erőforrás	Környezet	Közlekedés	Energia	Településfejlesztés	Turizmus
Koncepcionális célok							
Környezeti állapot javítása			XXX	XX	XXX	XXX	XX
Társadalom megújítása, kohézió erősítése	XX	XXX				X	X
Gazdasági versenyképesség javítása	XXX			X	XX		XXX
Területi felzárkóztatás	XX	XX	XX	XX	XX	X	X
Területi együttműködések bővítése				XXX			

Forrás: Nyugat-dunántúli régió regionális átfogó program, 2006. 7. o.

6.4.3. Nyugat-Dunántúli Operatív Program 2007–2013

Magának a „Partnerség 2007–2013” programrendszernek a Nyugat-dunántúli Operatív Program (NYDOP) nem volt része, de az időben párhuzamossá vált munkafolyamat következtében állandóan „jelen volt” a csomag tervezése során. Azért is szólni kell a NYDOP-ról, mert a jelenleg futó 7 éves uniós programciklusban ez a program hat legközvetlenebbül a régióra.

A NYDOP tervezése már 2005 év elején a helyzetértékelés elkészítésével megkezdődött. A tervezést nemzeti szinten a *Nemzeti Fejlesztési Hivatal* (2006. szeptembertől *Nemzeti Fejlesztési Ügynökség*) fogta össze, míg a régión belül az NYDRFÜ vezette a munkát. A program, végső formájában²⁷ cél- és eszközrendszerét tekintve jelentős mértékben átfedésben van az átfogó programmal. (23. ábra)

A közel kétéves NYDOP tervezési folyamat a régiós és a kormánydöntéssel nem zárult le. A megvalósítás szempontjából a program három rövidebb szakaszból áll. Az egyes szakaszokra *kétévente gördülő tervezéssel Regionális Akciótervek* készülnek. Az akcióterv hasonló szerepet tölt be az induló programban, mint a 2000–2006-os programidőszak program-kiegészítő dokumentuma. Az akcióterv a pályázati kiírás mélységéig dolgozza ki az egyes intézkedéseket, meghatározza az alkalmazandó eljárásokat (központi projekt, kétfordulós, egyfordulós pályázati eljárás, közvetett támogatás), a támogatás intenzitását, mértékét.

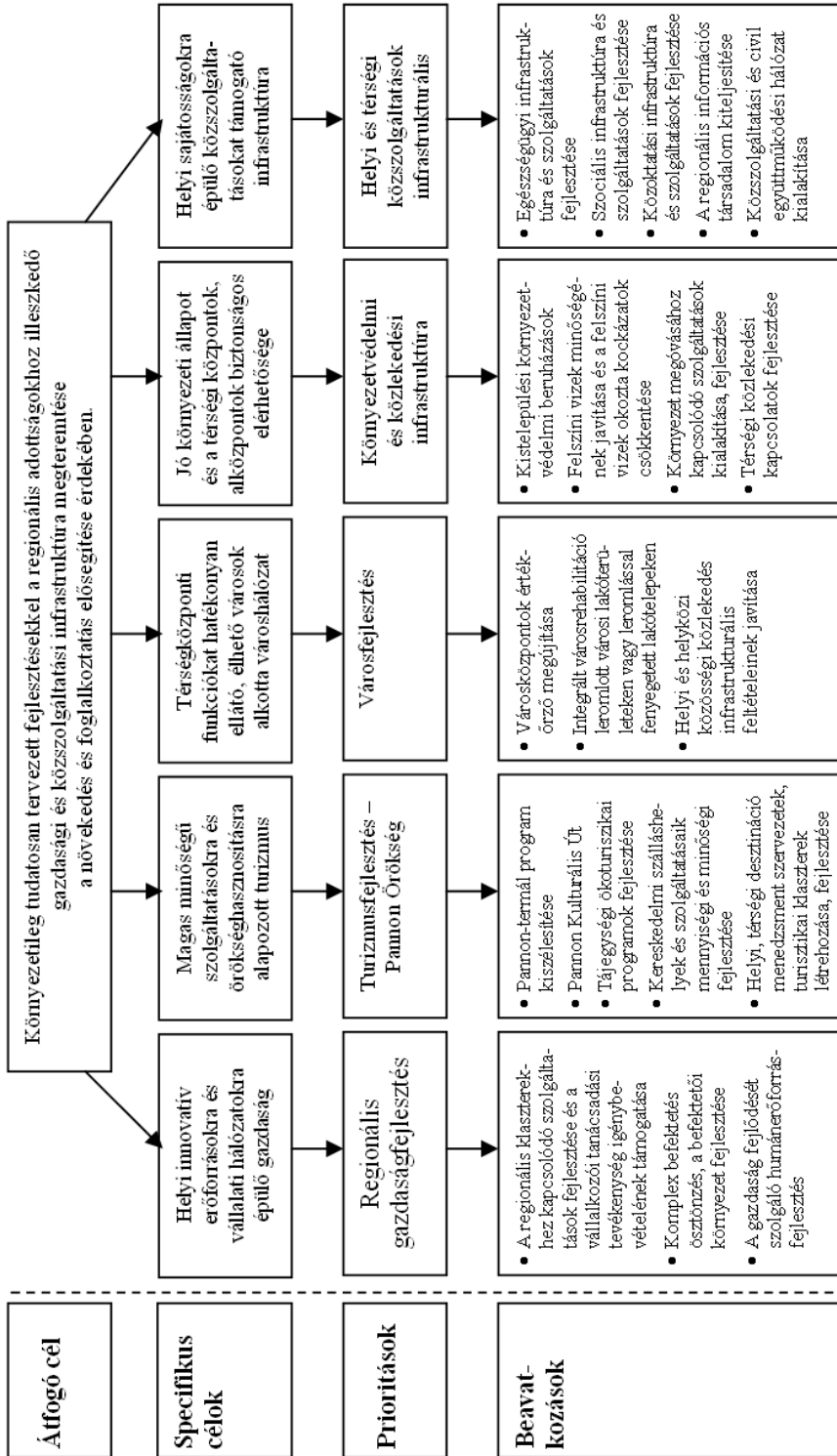
A NYDOP-hoz tartozó akcióterveket első körben az NYDRFT hagyja jóvá, ezután az OP Monitoring Bizottságának és a Kormány jóváhagyása szükséges. Miután egy-egy akcióterv elfogadásra kerül, ezután lehet elkészíteni a pályázati felhívásokat, és meghirdetni azokat.²⁸ Az *első kétéves – 2007–2008-ra szóló – szakasz akciótervezése* 2006. év végén indult el. A folyamatot kicsit lassította, hogy a Tanács csak azt követően dönthetett erről a dokumentumról, miután az *Európai Bizottság* (EB) elfogadta az NYDOP-ot. Az EB 2007. március hónap második felében megküldte észrevételeit az operatív programról és április közepén egyeztetett arról a régióval. Ezt követően a *ROP Irányító Hatósággal* kezdődött egyeztetési folyamat az akcióterv munkaváltozatáról. A tervet, amelyet a Tanács minden ülésén napirenden tartott, a 2007. június 27-i győri, a Kormány pedig a 2007. július 25-i ülésén fogadta el.

2008. első felében elindult a *2009–2010-es szakasz akciótervezése*. Az NFÜ egy-egy módszertana alapján elkészített első változatot a 2008. június 25-i celldömölki ülésén tárgyalta a tanács. Ezt követte a részletes kidolgozás. A Tanács a 2008. november 26-i lébényi, míg a kormány a 2008. december 17-i ülésén fogadta el a dokumentumot. A 2008. végén beköszönt világméretű gazdasági válság különös jelentőséget ad a jelen szakasz akciótervének, hiszen a program- és az akcióterv készítés időszakában nem volt előrevetíthető, hogy egy válságkezelő időszak előtt állunk.

²⁷ A Tanács a 2006. december 6-i győri ülésén a 43 / 2006 (XII. 6.) NYDRFT határozatával fogadta el az Operatív Programot. Ugyanaznap döntött a kormány is a programról. A dokumentumot december 20-án nyújtották be az Európai Bizottsághoz.

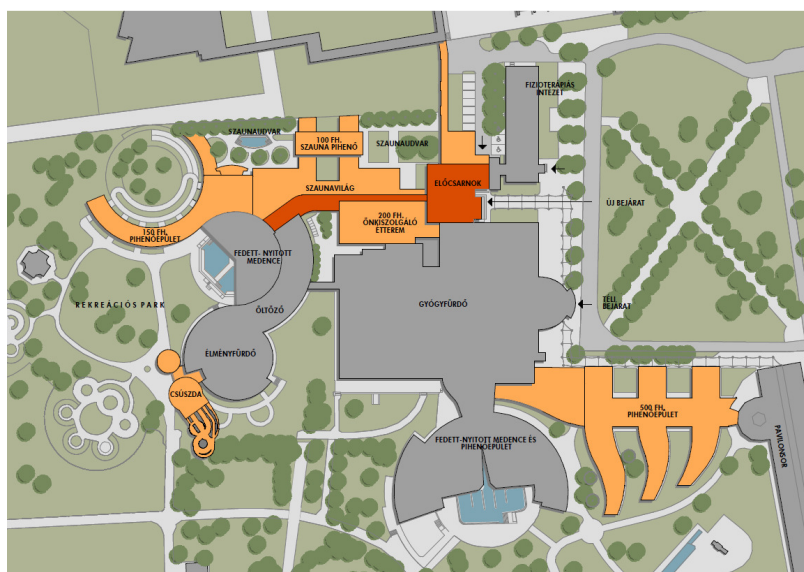
²⁸ A Nyugat-dunántúli Operatív Program akcióterveinek előkészítése. Előterjesztés az NYDRFT 2006. december 20-i ülése 5. napirendjéhez.

23. ábra A Nyugat-dunántúli Operatív Program beavatkozási logikája

Forrás: Nyugat-dunántúli Operatív Program, 2006. 51. o.

Bük – Gyógyfürdő fejlesztése

Büki Gyógyfürdő Zrt.

Összes költség:

1 750 000 eFt

Támogatás:

525 000 eFt

Támogatás forrása:

NYDOP-2.1.1/A.

Zalakaros – Új fogadóépület kialakítása

Gránit Gyógyfürdő Zrt.

Összes költség:

2 708 538 eFt

Támogatás:

809 272 eFt

Támogatás forrása:

NYDOP-2.1.1/A.

Szombathely – Iseum szentély rekonstrukciója és múzeumépület kialakítása

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata

Összes költség: 1 594 014 eFt

Támogatás: 1 354 912 eFt

Támogatás forrása: NYDOP-2.1.1/B.

Győr – Szálloda létesítése az ETO Parkban

ETO Sport-, Szórakoztató- és Szabadidőközpont Kft.

Összes költség: 1 364 980 eFt

Támogatás: 250 000 eFt

Támogatás forrása: NYDOP-2.3.1/A.